

SLOVENSKÁ AKADÉMIA VIED
Ústredná knižnica

INFORMAČNÝ BULLETIN
ÚK SAV

XXXII

č. 1

Bratislava 2003

OBSAH

Milé kolegyně, kolegovia	5
Knižnično-informačná sieť SAV v roku 2002	7
Ako čítame knihovnícke periodiká	12
Knihovnícke a infromatické periodiká a ich elektronické verzie ..	15
Medzinárodné normy a odporúčania v mennom spracovaní dokumentov	19
Colné prerokovávanie zásielok	23
Monitorovanie klimatických pomerov Lyceálnej knižnice – II. etapa	24
Okrúhle stoly apríl 2003	29
Metodické usmernenie pre KIS SAV	31
Nové trendy v poskytovaní elektronických informačných služieb .	34
Týždeň slovenských knižníc v ÚK SAV	37

MILÉ KOLEGYNE, KOLEGOVIA,

ak Informačný bulletin ÚK SAV čítate pozorne, iste vám doteraz zostali v pamäti úprimné slová z „úvodníka“ č. 2/2002, ktorými sa PhDr. Marcela Horváthová snažila s vami rozlúčiť pri odchode z postu riaditeľky ÚK SAV tak, aby to, pokiaľ možno, obe strany najmenej bolelo a aby ste pochopili jej rozhodnutie. V takýchto chvíľach sa ťažko hľadajú slová nielen tým, čo odchádzajú, ale aj tým, ktorí po nich prichádzajú, o to viac, ak prichádzajú do neznámeho prostredia.

Ďakujem Marcelke Horváthovej, že mi bola (a je) ochotná odovzdať štafetu rozrobenej práce so všetkým, čo k tomu patrí – s osobnými skúsenosťami, s trpezlivosťou vysvetlovať to, čo je pre ňu úplne samozrejmé, so zhovievavosťou voči „novým“ nápadom, ktoré ona a stabilizovaný tím zamestnancov knižnice rozobrali už stokrát predtým. Chcem, aby ste o tom aj vy vedeli, pretože to, žiaľ, v dnešnej dobe nemožno považovať za úplne samozrejmé.

Bola by som veľmi rada, keby takýto kolegiálny až priateľský vzťah bol typický pre celú knižnično-informačnú sieť SAV. Potrebujeme to veľmi, možno oveľa viac, ako sa nazdávate.

V ostatnom čase sme na pôde akadémie vied viac svedkami obzerania sa do minulosti. Niet divu – v 50. roku výročia založenia SAV. Z hľadiska činnosti ÚK SAV môžeme postrehnúť niekoľko vývojových období, v ktorých sa (ako v celom knižničnom systéme) striedali vplyvy decentralizácie, delenia a špecializácie so snahami centralizovať, integrovať alebo globalizovať. Predpokladám, že zainteresovaní chápu opodstatnenosť budovania primárnych knižničných fondov v špeciálnych knižniciach vedeckých ústavov. Rovnako však považujem za potrebné zdôrazniť **nevyhnutnosť spolupráce** v rámci KIS SAV. Spolupráce viac ako nadštandardnej, ktorá bude viesť k reálnemu vytvoreniu toho, čomu sa zvykne hovoriť virtuálna alebo digitálna knižnica.

Môže sa vám zdať, že to, o čom hovorím, už máme za sebou. Vieme sa predsa používateľsky komfortne dostať prostredníctvom internetu cez „virtuálnu knižnicu“ ÚK SAV k fantastickým zahraničným databázam, ktorých akvizíciu ÚK SAV zabezpečuje z účelových prostriedkov. V čom však zďaleka nie sme „za vodou“ – to je sprístupnenie našich vlastných

informačných zdrojov v elektronickej forme (publikačná činnosť, vlastné knižničné fondy, plné texty).

Pri zabezpečovaní týchto úloh musí participovať každá akademická inštitúcia. Ak čo i len jeden jediný ústav, čo i len jeden jediný knižničný (alebo iný) pracovník nezvládne prácu v našich centrálnych databázach online, celý efekt bude narušený. Veď kto iný by mal v úplnosti zaznamenať výstupy vedeckého potenciálu SAV, ak nie my sami. Iste chápete, že z hľadiska permanentnej vedeckej komunikácie poznania nemá zmysel spracovanie jednorazového výstupu z publikačnej činnosti napr. v textovom editore, s ktorým sa nedá opakovane pracovať. Ajs takouto praxou sa v dnešnej ére rozvoja informačných technológií stretávame a spoločne sa budeme musieť – vzájomnou spoluprácou, ale aj vzájomným tlakom – s takouto praxou vyrovnáť.

Práca ústavov v spoločnom softvérovom prostredí (ARL) na princípe klient – server, s možnosťou vystavovať na webe online databázy, nám zároveň prináša možnosť diskusie o tom, akým smerom sa bude uberať budovanie lokálnych elektronických katalógov ústavných knižníc alebo súborného katalógu KIS SAV. O tejto téme sa doposiaľ hovorilo menej, lebo sme sa prioritne venovali zabezpečeniu EPCA, ale je to rovnako vážna a rovnako náročná téma.

Spoločných úloh teda máme dosť. Verím však, že ich realizácia uľahčí prácu knihovníkom (aj keď sa vám to možno teraz – v etape učenia sa systém zvládnuť – nezdá), ale najmä tým, pre ktorých sme tu – používateľom, vedeckej komunite a širokej verejnosti. Zaželaťme si spoločne, aby sa nám darilo.

Andrea Doktorová

KNIŽNIČNO-INFORMAČNÁ SIETĚ SAV V ROKU 2002

Výsledky štatistických rozborov činnosti knižníc v SAV ukázali, že k 31. 12. 2002 v SAV pôsobilo v 61 organizáciách spolu 58 knižníc vrátane Ústrednej knižnice SAV. Stav podľa jednotlivých oddelení vied bol nasledovný:

a) vedecké pracoviská

- I. 15 ústavov – 14 knižníc (spoločná knižnica: Ústav materiálového výskumu a Ústav geotechniky)
- II. 22 ústavov – 21 knižníc (Neuroimunologický ústav si nezaložil knižnicu)
- III. 20 ústavov – 19 knižníc (spoločná knižnica: Ústav slovenskej literatúry a Ústav svetovej literatúry)

b) špecializované pracoviská

- IV. 4 pracoviská – 4 knižnice

58 knižníc v knižnično-informačnej sieti SAV má rôznu veľkosť a líšia sa rozdielnou úrovňou i kvalitou služieb – od tých, čo stagnujú, neposkytujú služby alebo nevedú evidenciu až po tie, čo poskytujú rozmanité knižnično-informačné služby.

Personálne zabezpečenie

Vlani mali všetky knižnice v KIS SAV svojho pracovníka, hoci len na minimálny úväzok. Celkove v sieti pracovalo 105,30 knihovníkov (v prepočte na celý úväzok), t.j. v porovnaní s predošlým rokom to bolo o 0,30 pracovníka viac. K poklesu pracovníkov došlo v I. a II. oddelení, naopak v III. oddelení a v špecializovaných pracoviskách zaznamenali nárast. Z pohľadu vzdelanostnej úrovne prevažujú v SAV stredoškólcami (51,55) nad vysokoškólcami (49,55) a 4,30 pracovníkov má základné vzdelanie. Vlani sa zvýšil počet vysokoškólcov o 3,40. Personálne zabezpečenie podľa jednotlivých oddelení vied bolo nasledovné:

I.	19,25	z toho s knihovníckym vzdelaním:	VŠ	4	SŠ	5,20
II.	22,60			5		4,75
III.	30,70			4,95		9,80
IV.	32,75			10		6
				23,95		25,70
				105,30		

Odborné knihovnícke vzdelanie podľa získaných údajov nemá v sieti viac ako polovica pracovníkov (60,65) a od vlani sa tento údaj zvýšil o takmer 7 pracovníkov. Najlepšia situácia je v III. oddelení vied, kde pracuje najviac knihovníkov s odborným vzdelaním (14,75). Najnižší počet kvalifikovaných knihovníkov pracuje v knižniciach I. oddelenia vied (9,20). V celej sieti pracuje v knižniciach 13 mužov, t.j. 12,34 %. Najvyšší počet mužov má Ústredná knižnica SAV.

V každom oddelení vied fungujú knižnice, v ktorých vykonávajú knihovnícke činnosti zamestnanci s kumulovanou funkciou od 0,10 do 0,82 úväzku (najmenej je ich v I. oddelení – 2 a najviac v III. oddelení – 7). Celkove v KIS SAV 27,60 % ústavov používa spomenutú „úväzkovú“ formu zabezpečenia činnosti knižnice. Najnižšie úväzky má Ústav pre výskum srdca (II.) – 0,10 a Výpočtové stredisko (IV.) – 0,10.

Okrem ÚK SAV pracujú v sieti viac ako dvaja knihovníci už v 8-tich ústavoch SAV:

I.	Ústav merania a mechaniky strojov	2,30
II.	Ústav ekológie lesa	2,85
	Ústav krajinnej ekológie	2,50
	Ústav polymérov	3
III.	Archeologický ústav	4
	Historický ústav	5,50
	Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky	2,50
	Ústav slovenskej a svetovej literatúry	2,82

Už tradične má najvyšší počet pracovníkov (okrem ÚK SAV) Historický ústav (5,50).

Knižničný fond

Prírastok fondu v KIS SAV bol v roku 2002 **13 862 kn.j.** (z toho ÚK SAV 4 567 kn.j.), čo znamená oproti minulému roku **p o k l e s o l** vyše 249 kn.j.

I.	3 132 (+)
II.	1 634 (-)
III.	4 098 (-)
IV.	4 998 (+)

Formy dopĺňovania fondov

– **Kúpa** ako forma budovania knižničného fondu dominuje len v I. oddelení vied (576 kn.j.). Celkove sa do KIS SAV nakúpilo 3 002 kn.j. Najvyšší počet zaznamenali pracoviská IV. oddelenia – 1197 kn.j. Zvýšil sa počet ústavov, ktoré **n e k ú p i l i** po celý rok ani jedinú knihu – 11 ústavov, t.j. 18,96 %:

- I. Matematický ústav (kúpili však 57 špeciálnych dokumentov),
- II. Ústav anorganickej chémie, Ústav exp. endorinológie, Ústav exp. onkológie, Ústav molekulárnej biológie, Ústav molekulárnej fyziológie a genetiky, Ústav pre výskum srdca, Ústav zoológie,
- III. Kabinet orientalistiky, Ústav politických vied, Ústav štátu a práva.

Najviac knižničných jednotiek (knihy a špeciálne dokumenty) kúpou nadobudli tieto ústavy:

I.	ÚMMS	107
II.	Ústav ekológie lesa	21
III.	Ústav slov. a svet. literatúry	389
IV.	ÚK SAV	772

– **Dar** sa usilovali získať knižnice v každom oddelení, ale iba v III. oddelení vied túto formu realizovali všetky knižnice. Celkove knižnice KIS SAV doplnili svoje fondy formou daru o 3 161 kn. j. Najlepšie výsledky dosiahli knižnice v III oddelení vied – 1368 kn. j. Najvyšší počet dokumentov formou daru dosiahli tieto knižnice:

- I. Astronomický ústav 82
- II. Ústav ekológie lesa 65
- III. Kabinet orientalistiky 178
- IV. ÚK SAV 1 254

14 knižníc v KIS SAV túto formu dopĺňovania fondov nevyužilo.

– **Výmena** je spôsob nadobúdania fondov, ktorý dominoval v ÚK

SAV – 942 kn. j. Celkove nadobudli v SAV knižnice touto formou 2 644 kn. j. Najviac knižničných jednotiek získali tieto knižnice:

I. Geografický ústav	35
II. Botanický ústav	141
III. Archeologický ústav	547
IV. ÚK SAV	942

Formu výmeny nerealizovalo 34 knižníc.

Podľa výšky nadobudnutých kn. j. v KIS SAV vlani dominovala forma daru, tak ako v predošlých rokoch.

Úbytok

Vlani sa nevyraďovalo vôbec v II. oddelení vied. V ostatných oddeleniach sa vyradilo spolu 4 416 kn. j., čo je menej ako bol ročný prírastok. To znamená, že stav fondov sa v KIS SAV mierne zvýšil. Najviac sa vyradilo v I. oddelení – 3 189 kn. j.

Stav fondu k 31.12.2002

I.	286 174	z toho špeciálne fondy	28 205
II.	241 302	“	24 589
III.	428 692	“	81 671
IV.	522 574	“	780

---

spolu: 1 490 036 “ 135 245

Periodiká

Počet titulov dochádzajúcich periodík do KIS SAV k l e s o l v porovnaní s predošlým rokom o 521, t.j. celkový počet titulov je **2 982**. Z toho je 1 891 titulov periodík zo zahraničia – 63,40 %.

Celkove najviac periodík odoberali knižnice ústavov v III. oddelení vied – 895. Podľa spôsobu dopĺňovania vlani dominovala v SAV výmena – 131 SR a 1185 zahraničie. Najviac zahraničných periodík získali v I. oddelení vied – 674 titulov. Len v tomto oddelení sme zaznamenali nárast o 15 titulov v porovnaní s rokom 2001:

Najviac titulov periodík uviedli knižnice týchto ústavov:

I.	833 (+)	najviac	Geologický ústav (218, z toho 197 zahr.)
II.	435 (-)	“	Botanický ústav (114, z toho 96 zahr.)
III.	895 (-)	“	Archeologický ústav (365, z toho 341 zahr.)
IV.	816 (-)	“	ÚK SAV (812, z toho 311 zahr.)

Na rozdiel od roku 1999, keď periodiká odoberali všetky ústavy (aj tie, čo nezískavali iné dokumenty), od roku 2000 sa situácia neustále zhoršuje. Vlani neodoberalo už päť ústavov ani jeden titul periodika žiadnou formou dopĺňovania:

- II. Ústav genetiky a biotechnológií rastlín
Ústav pre výskum srdca
Ústav zoológie
- III. Slavistický kabinet
- IV. Encyklopedický ústav

Okrem toho n á k u p periodík nerealizovali (SR a zahraničné) ešte ďalšie dva ústavy – Ústav experimentálnej onkológie a Ústav experimentálnej psychológie (fond periodík dopĺňali darom a výmenou).

Využívanie fondov

Informačné pramene KIS SAV využilo vlani **6 903 čitateľov** (z toho ÚK SAV 2 913) registrovaných v sledovanom roku, čo znamená p o k l e s o l 739 oproti roku 2001. Knižnice SAV navštívilo **70 785 návštevníkov** (z toho ÚK SAV 53 394), čo tiež dokumentuje pokles o 2 189 návštevníkov v porovnaní s predošlým rokom. Čísla sú orientačné, lebo v niektorých ústavoch sa neevidujú základné výkonnostné ukazovatele. Podľa dostupných údajov mali (okrem ÚK SAV) najvyššie ukazovatele knižnice II. oddelenia vied: 2039 čitateľov a 15 253 návštevníkov.

Celkove sa v KIS SAV realizovalo vlani **186 438 výpožičiek** (z toho ÚK SAV 76 040), čo znamená p o k l e s v porovnaní s rokom predošlým. Z celkového počtu bolo 97 973 absenčných a 88 465 prezenčných výpožičiek.

Počet výpožičiek na 1 čitateľa bol vlani 27 a počet kn. j. na čitateľa 209.

Knižnice KIS SAV poskytli zo svojich fondov pre iné knižnice na Slovensku 2 712 dokumentov a pre knižnice v zahraničí 135 dokumentov.

Pre svojich čitateľov získali 2 539 kn. j. z knižníc v SR a zo zahraničia 2 549 kn. j. Najviac prameňov zo svojich fondov poskytovali knižnice II. oddelenia: MVS 1 582 MMVS 97.

Záver

Štatistické výsledky o činnosti knižníc v SAV za rok 2002 dokumentujú minimálny nárast pracovníkov o 0,30. Počet knižníc sa neznížil, ale k 31.12.2002 sa zrušil Ústav fytopatológie a entomológie SAV. Stagnujúce knižnice sú v KIS SAV naďalej.

Výsledky za KIS SAV za rok 2002 sumarizujú získané údaje z výkazu o činnosti knižnice. Vyplnenie niektorých položiek opäť chýbalo, resp. sa dotazník vrátil len so zaškrtnutými rubrikami, bez akýchkoľvek čísel, alebo s odporúčaním použiť vlnajší dotazník.

Potvrdilo sa tiež, že niektorým knihovníkom nie sú jasné základné pojmy a nevyužívajú ani možnosť konzultovať jednotlivé kroky evidovania a spracovania fondov v príslušných oddeleniach ÚK SAV. Nezrovnalosti sa „objavujú“ vždy pri vyplňaní dotazníkov.

Eudmila Čelková

AKO ČÍTAME KNIHOVNÍCKE PERIODIKÁ

Koncom roka 2002 pripravila Ústredná knižnica SAV anketu medzi knižnično-informačnými pracovníkmi SAV o sledovaní odborných knihovníckych a informatických periodík. Anketa mala za úlohu zistiť, či knihovníci čítajú, alebo prečo nečítajú knihovnícke periodiká, aké témy ich zaujali, čo odporúčajú uverejniť v Informačnom bulletinu ÚK SAV, resp. čo konkrétne napíšu do bulletinu. Zároveň sme chceli vedieť, aká problematika im chýba na stránkach odbornej knihovníckej tlače. A výsledok?

Z 56 zaslaných dotazníkov (do Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV sa už neposielal) sa vrátilo 31, t.j. 55,35%. Z odpovedí vyplynulo, že 15 pracovníkov (48, 38 %) sledované periodiká nečíta v klasickej ani elektronickej forme. 5 pracovníkov (16,12 %) neuviedlo nijaký dôvod prečo nečítajú. Ostatní uviedli nasledovné príčiny:

- nepoznám odbor (knihovníctvo, informatika),
- nepotrebovala som to doteraz pri svojej práci,
- neodoberáme v knižnici a nemám informácie o tom, aké vychádzajú,
- neuvažovala som,
- miesto knihovníčky v ústave zrušili, mám iné pracovné zadelenie,
- necítila som doteraz potrebu čítať túto tlač; možno, keby sa mi dostalo do rúk niečo zaujímavé, čo by ma podnietilo, možno by som začala,
- využívam iné zdroje (príručky, školenia a pod.),
- nemám čas – najčastejšia príčina.

Z ostatných odpovedí 16-tich knihovníkov (51,61%) vyplynulo, že knihovnícke periodiká čítajú. Z nich 4 sledujú iba Informačný bulletin ÚK SAV. 13 (41,93 %) knihovníkov číta **pravidelne** tieto periodiká:

a) v klasickej forme

- Knižnice a informácie (6x),
- Knižnica (3x),
- Informačný bulletin ÚK SAV (3x),
- Knižná revue (2x),
- InfoMed Lib (1x),

b) v elektronickej forme:

- ITLib (1x),
- Čtenář (1x).

Nepravidelne sledujú tieto časopisy:

a) v klasickej forme

- Knižnice a informácie (4x),
- Knižnica (3x),
- Knižná revue (3x),
- Čtenář (1x),

b) v elektronickej forme

- Knižnica (1x),
- Ikaros (1x).

Na otázku, čo knihovníkov KIS SAV zaujalo (téma, článok) v ostatných mesiacoch, sme získali nasledovné odpovede:

- *vyhľadávanie na internete, elektronické informačné zdroje, automatizácia knižníc, zahraničné skúsenosti, európska legislatíva, knižný trh, historické knižné fondy, tvorivá práca knižníc – analýza problémov.*

Nik z respondentov neodporúčal uverejniť v Informačnom bulletinu ÚK SAV žiadnu z tém, ktorá ho zaujala. Neponúkol ani konkrétny príspevok do bulletinu, ktorý by sám napísal. Získali sme len jeden perspektívny prísľub: „ešte si to rozmyslím“.

Na otázku – aká problematika vám chýba na stránkach odbornej knihovníckej tlače – sme dostali dve odpovede:

- *každodenné otázky práce v knižniciach – získavanie literatúry, spracovanie – nie teóriu, ale prax,*
- *niečo pre tých, čo nemajú knihovnícke vzdelanie ani skúsenosti.*

Vzhľadom na pripomienku, že niektorí noví pracovníci s neknihovníckym vzdelaním nepoznajú knihovnícke periodiká, uverejníme opäť na stránkach Informačného bulletinu ÚK SAV prehľad týchto periodík i s prehľadom príslušných webových stránok.

Výsledok ankety nie je uspokojivý, ale potvrdil stav, ktorý sme „tušili“. Súpis odbornej knihovníckej literatúry, periodík, upozornenia na webové stránky, nové časopisy, platné normy a iné texty, ktoré sme publikovali v našom bulletinu, akoby upadli do zabudnutia. A na záver snáď to najsmutnejšie – knihovníkom v KIS SAV v ich práci sledovanie odborných periodík vôbec nechýba a nik z nich neprejavil minimálny záujem prispieť svojou skúsenosťou, poznatkom, návrhom článkom do Informačného bulletinu ÚK SAV.

Vážení kolegovia, tento bulletin má za sebou viac ako tridsaťročnú cestu a patrí sieti. Je váš a chce pomôcť riešiť vaše problémy, požiadavky. Žiaľ, bez spätnej väzby to nejde. Bulletin bude taký, ako ho pomôžete formovať a naplňať aj vy všetci.

Eudmila Čelková

KNÍHOVNÍCKE A INFORMATICKÉ PERIODIKÁ A ICH ELEKTRONICKÉ VERZIE

Aj v čase informatizácie spoločnosti ostáva spoločenskou úlohou knižnice sprostredkovať používateľom potrebné informácie, zabezpečovať ich informovanosť a obohacovať ich poznanie. Dnešné knižnice však už nepredstavujú prostredie, v ktorom sa poskytujú prevažne tlačené informácie, ale menia sa na prostredie hybridné, v ktorom sa popri tlačených dokumentoch začínajú v značnej miere presadzovať elektronické informačné zdroje. Aj moderné informačné technológie sú už dnes neodmysliteľnou súčasťou knižničnej praxe a práca s nimi si vyžaduje sústavné a systematické vzdelávanie knižnično-informačných pracovníkov. Núti ich neustále prehlbovať, zdokonaľovať a rozširovať odbornú spôsobilosť v súlade s najnovšími vedeckými poznatkami, potrebami a požiadavkami knižnično-informačnej praxe. Jedným z prostriedkov systematického vzdelávania je sledovanie a štúdium odbornej knihovníckej problematiky aj na stránkach knihovníckych a informatických periodík.

Nasledujúci prehľad prináša periodiká z tejto oblasti, ktoré sa **nachádzajú vo fonde Ústrednej knižnice SAV** v tlačenej forme. Pokiaľ sa nám podarilo zistiť adresu elektronickej verzie, uvádzame ju s cieľom, zabezpečiť širokú dostupnosť aj osobné pohodlie čitateľskej verejnosti, pre ktorú je sieť internetu samozrejmosťou a často jej dávajú prednosť pred osobnou návštevou knižnice.

V závere príspevku sú uvedené ďalšie zaujímavé online adresy, kde si záujemcovia určite nájdu mnoho hodnotných a zaujímavých informácií.

Veríme, že uvedený prehľad bude užitočný pre všetkých, ktorým záleží na raste ich profesionálnej úrovne.

Periodiká vo fonde ÚK SAV

Bibliografický zborník. SK. ISSN 0067-6780 (Národnou agentúrou ISSN registrovaný do r. 1991, od roku 1992 ISBN)
Martin, Slovenská národná knižnica

Bibliotечноje delo i bibliografija. RU. ISSN 0869-8007
Moskva, Rossijskaja gosudarstvennaja biblioteka

Biblioteka, massovij professionalnij i iljustrirovannij žurnal. RU. ISSN 0869-4915
Moskva, Libereja

Bibliotekovedenije, naučno-praktičeskij žurnal. RU. ISSN 0869-608X
Moskva, Rossijskaja gosudarstvennaja biblioteka

Bulletin Slovenskej asociácie knižníc. SK. ISSN 1335-7905
<http://www.sakba.sk/bulletin/bull.html>, plné texty, retro: 2001–

Bulletin Spolku slovenských knihovníkov. SK.

Bratislava, Spolok slovenských knihovníkov (naposledy vyšiel roč. 9/1999 – monotematické číslo, ktoré prináša materiály z rokovania 2. slovenského knihovníckeho kongresu)

Computing nad Informatics. (predtým: Computers and artificial intelligence) SK. ISSN 0232-0274
<http://www.cai.sk>, obsah+abstrakty, retro: 1995–

Čtenář, měsíčník pro knihovny. CZ. ISSN 0011-2321
<http://www.svkl.cz/ctenar/ctenar-w.htm>, obsah, retro: 1998–

Freesoft magazín, počítačový dvojmesačník. SK.
<http://freesoft.bmcgroup.sk>, obsah

Chip, magazín informačních technologií. CZ. ISSN 1210-0684
<http://www.chip.cz>, čiastočne plné texty, retro: 1997–

Informačný bulletin ÚK SA V. SK
Bratislava, Ústredná knižnica SAV

Informatique professionnelle. FR. ISSN 0750-1080
Nanterre, Gartner

Internet. CZ. ISSN 1211-6351

<http://www.inetmag.cz>, čiastočne plné texty, retro: najnovšie čísla

ITlib, informačné technológie a knižnice. (predtým: Bulletin Centra VTI SR). SK. ISSN 1335-793X
<http://www.cvtsir.sk/itlib/itlib.htm>, obsah+plné texty, retro: 1997–

Kniga, issledovanija i materialy. Sbornik. RU. ISSN 0134-837X
Moskva, Rossijskaja knižnaja palata, izdatelskij centr „Terra“

Kniha, zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. SK
Martin, Slovenská národná knižnica

Knihy a dějiny. CZ. ISSN 1210-8510

http://www.lib.cas.cz/www/cz/knihy_uvod_new.htm, obsah+resume, retro: 1994–

Knižná revue, dvojtyždenník o nových knihách. SK
<http://www.kniznarevue.sk>, plné texty, retro: 2000–

Knižnica, revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie ... SK. ISSN 1335-7026
<http://www.snk.sk/kniznica/kniznica.html>, plné texty, retro: 2000–

Knižnice a informácie. SK. ISSN 1210-096X

<http://www.matica.sk>, plné texty, retro: 1997–2000

Magyar könyvszemle, könyv-és sajtótörténeti folyóirat. HU. ISSN 0025-0171
Budapest, Argumentum Kiadó

Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků. CZ
Praha, Národní knihovna ČR

Národní knihovna, knihovnická revue. CZ. ISSN 0862-7487
<http://www.full.nkp.cz/nkkr/NKKR.html>, plné texty, retro: 1999–

Naučnyje i techničeskije biblioteki, ježemesjačnyj sbornik po voprosam teorii i praktiki biblioteknogo dela. RU. ISSN 0130-9765
Moskva, GPNTB Rossii

Orientácia, slovensko-český časopis pre orientáciu v duchovných prúdoch. S prílohou Knihy. SK. ISSN 1335-4965
<http://www.eugenika.sk>, obsah aktuálneho čísla

PC revue. SK. ISSN 1335-0226
http://www.pcrevue.sk/buxus/generate_page.php?page_id=63, obsah, retro: 2000–

PC Space, počítačový magazín. SK
<http://www.pcspace.sk>, obsah aktuálneho čísla

Slovenská národná bibliografia.

Séria A. Knihy. ISSN 0231-9780 /tlačená verzia/
Rozpisový rad články. ISSN 0231-9748 /tlačená verzia do roku 1998/
Martin, Slovenská národná knižnica
http://www.snk.sk/katalogy/snk_main_katalogy.html (na uvedenej adrese sa nachádza Lokálny katalóg SNK – knihy, ktorý obsahuje aj záznamy SNB o knihách, periodikách a ostatných druhoch dokumentov a zároveň tam nájdeme aj Lokálny katalóg SNK – články, od roku 1998, ktorý obsahuje záznamy SNB o článkoch z novín, časopisov a zborníkov vydávaných v SR)

Problematike informačnej a knižničnej vedy a príbuzných odborov sa zaoberá veľmi zaujímavý a hodnotný český elektronický časopis:

IKAROS, elektronický časopis o informačnej spoločnosti. ISSN 1212-5075
<http://www.ikaros.cz>, plné texty, retro: 1997–
Na adrese: <http://www.ikaros.cz/zdroje.asp> sa nachádza prehľad informačných zdrojov, z ktorých uvedený časopis čerpá aj s linkami na internetové adresy. Okrem iných tam nájdeme aj tri najvýznamnejšie slovenské periodiká z tejto oblasti (ITlib, Knižnica, Knižnice a informácie).

Prehľad online adries významných knižníc:

Univerzitná knižnica, Bratislava: <http://www.ulib.sk>

Národní knihovna, Praha: <http://www.nkp.cz>
Knihovna Akademie věd ČR, Praha: <http://www.lib.cas.cz>
Moravská zemská knihovna, Brno: <http://www.mzk.cz>
Staatsbibliothek, Berlin: <http://www.zdb-opac.de>
Die Deutsche Bibliothek: <http://www.ddb.de>
Library of Congress, Washington: <http://www.loc.gov>
Library and Archives of Canada: <http://www.nlc-bnc.ca>
The British Library: <http://www.bl.uk>
Österreichische Nationalbibliothek: <http://www.onb.ac.at>
Bibliothèque nationale de France: <http://www.bnf.fr>
Biblioteka Narodowa w Warszawie: <http://www.bn.org.pl>

Prekladové slovníky na internete:

<http://slovník.atlas.cz>

<http://slovník.psg.sk>

<http://www.yourdictionary.com>

Mária Vaľovská

MEDZINÁRODNÉ NORMY A ODPORÚČANIA V MENNOM SPRACOVANÍ DOKUMENTOV

Rýchly rozvoj informačných technológií a ich využívanie v knižniciach podporuje rast národných i medzinárodných databáz. Výmena záznamov, efektívnejšie spracovanie dokumentov a následne ich mnohonásobné využitie, viedlo odbornú knihovnícku verejnosť k vytváraniu medzinárodných pravidiel. V praxi rozoznávame štyri základné súbory štandardov pre menný popis dokumentov:

- **medzinárodné normy** (schvaľované ISO),
- **medzinárodné odporúčania** (navrhované IFLA),
- **katalogizačné pravidlá** (spracovávané národnými knižnicami),
- **výmenné formáty**.

Na Slovensku sa stali pre oblasť knižničnej, bibliografickej a informač-

nej práce závažné štandardy, ktoré sú vo svete najrozšírenejšie a dlhoročná prax ich overuje. Sú to anglo-americké katalogizačné pravidlá (AACR2), medzinárodný bibliografický popis (ISBD) a výmenné formáty (UNIMARC, USMARC, MARC21), ktoré možno aplikovať v rôznych klientských programoch.

Osvojenie si týchto noriem a odporúčaní je základným predpokladom pre vstup do zahraničných informačných systémov. Nie je nepodstatné, že slovenské katalogizačné pravidlá neexistujú a mnoho československých a slovenských noriem stráca postupne platnosť. Tak sa stávajú tieto medzinárodné normy jedinými normatívmi na tvorbu záznamov o dokumentoch.

Základom všetkých výmenných formátov MARC je medzinárodná norma **ISO (STN) 2709 Formát pre výmenu informácií**, na ktorej sú založené ďalšie normy, čo priamo nesúvisia s bibliografickými a knižnično-informačnými službami. Spomedzi množstva medzinárodných noriem, zoznam ktorých bol uverejnený v Informačnom bulletinu ÚK SAV (2002, č. 2) pripomíname:

ISO 690: 1987, Documentation-Bibliographic references. Content, form and structure a jej slovenská verzia:

STN ISO 690: 1998, Dokumentácia – bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra,

ISO 690-2: 1997, Information and documentation – Bibliographic references – Part : Electronic documents or parts thereof.

a jej česká verzia, platná aj na Slovensku:

ČSN ISO 690-2: 2000, Informace a dokumentace – Bibliografické citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo její části.

Normy možno kúpiť v predajni Slovenského ústavu technickej normalizácie na Karloveskej ulici 63 v Bratislave.

Pribúdaním nových druhov dokumentov sa rozširujú aj medzinárodné štandardy ich popisu. Prvý medzinárodný štandardný bibliografický popis – **ISBD** (International Standard Bibliographic Description) vypracovala IFLA v r. 1971 ako súbor odporúčaní, ktoré sa z roka na rok rozširovali a revidovali. Súčasne sa začali akceptovať pri tvorbe národných noriem, prípadne namiesto nich. Tieto medzinárodné normy špecifikujú požiadavky na popis jednotlivých druhov dokumentov a ich identifikáciu, určujú poradie údajov, používanie interpunkcie, novú terminológiu, poradie poznámok. Neobsahujú však pravidlá tvorby celého

bibliografického záznamu. Tvorba rôznych druhov záhlaví a obsahových charakteristík je predmetom katalogizačných pravidiel.

Aktuálne ISBD:

- ISBD(G)** – **Všeobecný medzinárodný štandardný bibliografický popis**
- ISBD(M)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre monografie**
- ISBD(S)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre seriálové publikácie**
- ISBD(A)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre staré tlače**
- ISBD(PM)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre hudobniny**
- ISBD(CM)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre kartografické materiály**
- ISBD(CF)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre počítačové súbory**
- ISBD(CP)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre články**
- ISBD(NBM)** – **Medzinárodný štandardný bibliografický popis pre neknížne materiály**

Všetky normy sa pravidelne revidujú medzinárodnými komisiami na úrovni IFLA. Slovenské verzie medzinárodných štandardných bibliografických popisov zabezpečuje Slovenská národná knižnica v Martine.

V rokoch 1994 – 1995 vydala Národní knihovna v Prahe preklad revidovaných **Anglo-amerických katalogizačných pravidiel (AACR2 = Anglo-American Cataloguing Rules 2)**, ktoré pôvodne vytvorila Kongresová knižnica vo Washingtone. V súčasnosti sa anglo-americké pravidlá stávajú medzinárodnými a používa ich aj väčšina slovenských knižníc. Treba však podotknúť, že ich používanie je v štádiu overovania a praktické skúsenosti z práce s nimi by sa mali odraziť pri tvorbe slovenských katalogizačných pravidiel.

Anglo-americké pravidlá vniesli do slovenského knihovníctva veľa – dovedy nám neznámych a nepoužívaných pojmov – ako authority, persónálne a kooperatívne záhlavie, unifikovaný názov, hlavné a vedľajšie záhlavie. V anglo-amerických katalogizačných pravidlách nájdeme návod na tvorbu katalogizačného aj bibliografického záznamu pre rôzne

typy dokumentov, ktoré sú v porovnaní so slovenskými autormi chápané odlišne. V posledných rokoch sa uskutočňuje kompletná revízia katalogizačných pravidiel, ktorá by mala viesť k zblíženiu s odporúčaniami ISBD. Zmeny by sa mali premietnuť do novej charakteristiky a typológie dokumentov, vrátane elektronických, ako aj do zjednodušenia tvorby záhlaví. Slovenská národná knižnica v Martine pripravuje slovenskú verziu AACR2.

Posledným súborom základných štandardov určených na menný popis dokumentov a používaných na Slovensku sú výmenné formáty (UNIMARC, USMARC, MARC 21), prostredníctvom ktorých možno prenášať bibliografické údaje, konvertovať ich do ďalších formátov, alebo prostredníctvom nich môžu knižnice spolupracovať. Formáty typu MARC (machine-readable catalogue = strojom čitateľný katalóg) umožňujú spracúvať rôzne druhy dokumentov do strojom čitateľnej podoby. Výmenné formáty nadväzujú na medzinárodné katalogizačné pravidlá a odporúčania (AACR2, ISBD), medzinárodné normy (ISO) a konvencie, týkajúce sa vecného spracovania (napr. MDT, hesláre, predmetové heslá), ale aj znakové repertoáre, kódovania interpunkcie a väzby medzi poliami. Na Slovensku sa rozšíril UNIMARC (Universal Marc Format), ktorý už onedlho pravdepodobne nahradí MARC 21, ktorý pružnejšie reaguje na potreby knižníc a v zahraničí sa viac používa.

Pre spracovanie záhlaví používame UNIMARC/Authority (Universal Format for Authorities = Univerzálny formát pre hesláre) vytvorený ako sprievodný formát na prenos záznamov záhlavia. Popis dokumentu vo formátoch typu MARC uskutočňujeme v poliach a podpoliach, ktoré sú označené číselnými a abecednými kódmi (tagmi), indikátormi a názvami podpolí. Výmenné formáty odrážajú rýchly vývoj technológií, predbiehajú pracovné postupy a platné normy. Ovplyvňujú terminológiu knihovníckych, informačných a ostatných odborov, preto sa musia častejšie revidovať a dopĺňať novými poliami.

Všetky štandardy, ktoré som uviedla, sú navzájom prepojené svojimi aplikáciami a zjednocovaním medzinárodných pravidiel na spracovanie dokumentov. Ich cieľom je kompatibilita katalogizácie na medzinárodnej úrovni, konverzia záznamov do strojom čitateľných foriem bez ohľadu na jazyk katalogizácie či dokumentu, s konečným cieľom sprístupniť dokument, alebo záznam o dokumente používateľovi.

Alena Jakubičková

COLNÉ PREROKOVÁVANIE ZÁSIELOK

Postup pri colnom prerokovaní zásielok zo zahraničia – kníh a časopisov – volíme podľa spôsobu získavania literatúry (medzinárodná výmena publikácií, dar):

Literatúra získaná medzinárodnou výmenou publikácií (MVP)

Pre dovážanú literatúru získanú formou MVP, ktorá je tovarom na vzdelávacie, vedecké a kultúrne účely, je nutné predložiť colnici vyplnený Jednotný colný doklad (JCD). Riadime sa Vyhláškou Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 251/2001, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Colného zákona pre dovoz tovarov.

Dôležitou prílohou JCD je doklad o cene zásielky získanej od odosielateľa. Pri dovoze takto získanej literatúry sa platí daň z pridanej hodnoty podľa § 48 ods. 5 zákona č. 289/1995 Z. z. v znení neskorších predpisov vo výške 14 %.

Literatúra získaná darom

- Pri dovoze literatúry získanej darom treba predložiť colnici:
- darovaciu zmluvu od odosielateľa zásielky s hodnotou tovaru,
  - alebo dodací list k zásielke, kde je uvedená hodnota zásielky a skutočnosť, že ide o dar
  - osvedčenie – potvrdenie nadriadeného orgánu (riaditeľa Ú SAV), že dovážaná literatúra je darom určená na vzdelávacie, vedecké a kultúrne účely.

Takáto zásielka podľa § 48 ods. 6 zákona č. 289/1995 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov spĺňa podmienky oslobodenia od dane z pridanej hodnoty.

Zároveň prikladáme vzor návrhu osvedčenia.

Anna Balážová

O s v e d č e n i e

vystavené podľa § 219, § 220 a 255 zákona č. 238/2001 Z. z. Colného zákona

Vystavené komu: /názov ústavu/

Adresa:

Predmet osvedčenia: knihy, časopisy

Fyzický popis (počet ks):

Účel dovozu: dar – knihy a časopisy v rámci dopĺňovania knižničného fondu

Odosielateľ:

Položka colného sadzobníka: 49019900 – knihy
49029090 – časopisy

Úrad Predsedníctva SAV potvrdzuje, že dovážané knihy a časopisy sú tovarom určeným na vzdelávacie, vedecké a kultúrne účely pre vzdelávaciu, vedeckú a kultúrnu inštitúciu, ktorý jej ako neziskovej organizácii zasiela ako dar iná knižnica alebo nezisková organizácia v zahraničí v rámci medzinárodných vzťahov. Tovar sa nedováža na obchodné účely ani za iným účelom dosiahnutia zisku.

Zásielka podľa ods. 6 (48 zákona č. 289/1995 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov zároveň spĺňa podmienky oslobodenia od dane z pridanej hodnoty.

Dátum: Ing. Peter Ambrovič PhD.
riaditeľ ÚP SAV

Pečiatka:

**MONITOROVANIE KLIMATICKÝCH POMEROV
LYCEÁLNEJ KNIŽNICE – II. ETAPA**

V r. 2000 začal kabinet rukopisov a starých tlačí ÚK SAV merať a vyhodnocovať klimatické pomery v jednotlivých častiach depozitu, v ktorom je uložený historický fond Lyceálnej knižnice v Bratislave. Podrobné informácie o projekte, jeho východiská a výsledok I. etapy merania už vyšiel v Informačnom bulletine ÚK SAV (2001, č. 2. s. 22–26).

Druhá etapa monitorovania teploty a relatívnej vlhkosti vzduchu sa lokalizovala do tzv. Veľkej teologickej knižnice na 1. poschodí budovy, kde sú knihy uložené v mobiliári z 18. storočia.

Výsledky merania v depozitnej časti Veľká teologická knižnica

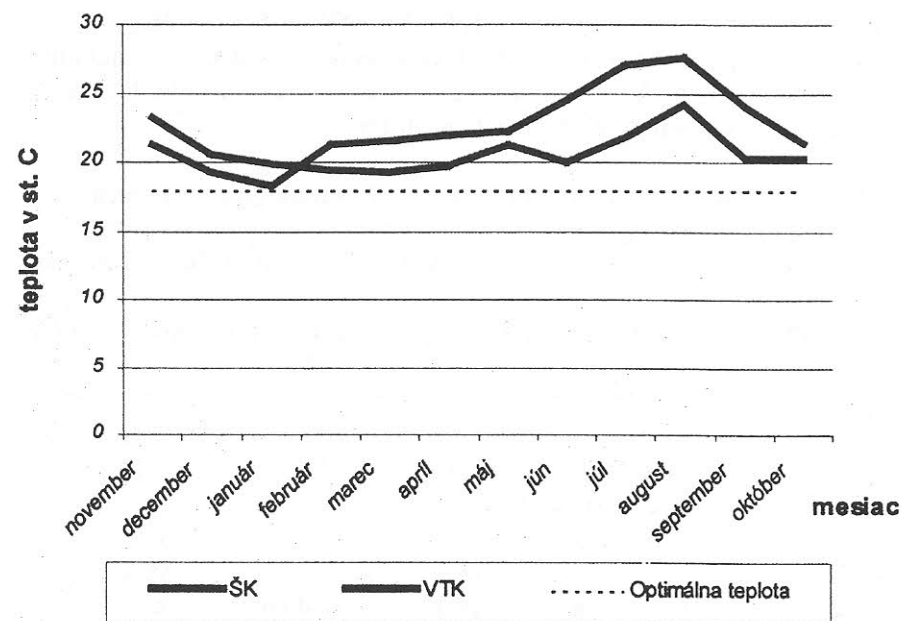
V tabuľke č. 1 sú uvedené hodnoty namerané vo Veľkej teologickej

Tab. 1. Priemerné mesačné hodnoty teploty a relatívnej vlhkosti vzduchu v Šimkovej knižnici a vo Veľkej teologickej knižnici.

mesiac	teplota v °C		rel. vlhkosť vzduchu v %	
	ŠK	VTK	ŠK	VTK
november 2001	23,2	21,2	56,5	57
december	20,5	19,3	52	50,9
január	19,8	18,3	45,6	48,3
február	19,5	21,3	44	50,7
marec	19,3	21,5	45	51,3
apríl	19,7	22	45	52,4
máj	21,2	22,3	53,4	54
jún	20	24,5	58,8	55
júl	21,8	27,1	65,8	56,5
august	24,2	27,6	69,5	60,6
september	20,3	24,1	68	59,3
október 2002	20,3	21,4	70,5	61,8

Tab. 2. Prípustné, odporúčané a optimálne hodnoty teploty a RV

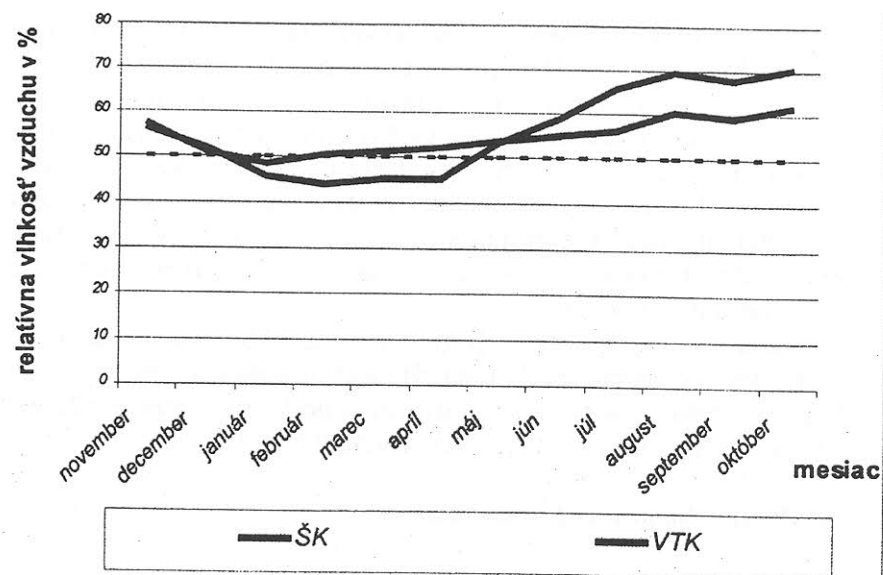
	Prípustné	Odporúčané	Optimálne
Teplota (°C)	5 – 22	13 – 21	18
Relatívna vlhkosť (%)	35 – 65	40 – 60	50
Denný výkyv by nemal prekročiť teplota 4 °C	relatívna vlhkosť 5 %		

Graf 1. Vývoj teplotných pomerov počas roka v Šimkovej knižnici a vo Veľkej teologickej knižnici

knižnici (VTK) a hodnoty namerané v predchádzajúcom roku v Šimkovej knižnici (ŠK). Takto možno porovnať podmienky v dvoch rozdielnych častiach depozitu.

Grafy č. 1 a 2 sú vizualizáciou vývoja meraných hodnôt v priebehu roka.

Graf 2. Vývoj relatívnej vlhkosti vzduchu počas roka v Šimkovej knižnici a vo Veľkej teologickej knižnici

Vyhodnotenie klímy vo Veľkej teologickej knižnici

1. Teplota sa počas celého roka vychýľuje od odporúčaných hodnôt o cca 1–7 °C.
2. Najrizikovejším obdobím sú letné mesiace (jún – august), keď dosahuje 22–27 °C (oproti ideálnym 18 °C). Tieto hodnoty sú nepriaznivejšie ako hodnoty namerané v depozite Šimkova knižnica na prízemí budovy.
3. Riziko vysokých teplôt počas letných mesiacov zvyšuje vysoká relatívna vlhkosť, ktorá prekračuje odporúčané hodnoty o cca 3–10 %. Tieto namerané hodnoty sú však v porovnaní s depozitom Šimkova knižnica priaznivejšie.
4. Najpriaznivejším, aj keď nie ideálnym obdobím sú zimné mesiace, keď sa teplota i relatívna vlhkosť najviac približujú požadovaným hodnotám.
5. V depozite Veľká teologická knižnica došlo počas roka k niekoľkým

prudkým výkyvom teploty a relatívnej vlhkosti, teda k vzostupu alebo poklesu hodnôt o niekoľko stupňov počas dňa. Je to dôsledok toho, že miestnosť sa využíva nielen ako depozit, ale aj ako priestor pre rôzne podujatia správcu i vlastníka budovy. Preto dochádzalo k svojvoľnému regulovaniu teploty (vetranie, regulácia kúrenia) zo strany správcu i vlastníka. Bez týchto zásahov má teplota i relatívna vlhkosť tendenciu k stabilite, resp. k postupnému dlhodobému zostupu či vzostupu. Pre fyzický stav dokumentov to predstavuje menšie riziko ako dynamika meraných hodnôt.

6. II. etapa merania opätovne potvrdila predpoklad, že najväčším rizikovým faktorom depozitov sú zvlhnuté obvodové múry na prízemí budovy, pretože preukázala priaznivejšie hodnoty relatívnej vlhkosti v rizikových obdobiach na prvom poschodí budovy.

Navrhnuté klimatizačné opatrenia

Teplota a relatívna vlhkosť v depozite Veľká teologická knižnica na základe meraní je jednoznačne priaznivejšia v porovnaní s depozitom Šimkova knižnica. Napriek tomu bude treba:

1. Pokračovať v meraniach teplomerom a podľa výsledkov hľadať optimálny režim.
2. Zabrániť nevhodnej regulácii teploty zo strany správcu i vlastníka.
3. Presadzovať realizáciu komplexných klimatizačných opatrení v návrhu na rekonštrukciu budovy Lyceálnej knižnice (Informačný bulletin ÚK SAV, 2002, č. 2, s. 29–35), prípadne zabezpečiť klimatizáciu priestorov obstaraním klimatizačného zariadenia, tzv. chladiaceho odvlhčovača.

Ivona Kollárová

OKRÚHLE STOLY APRÍL 2003

K hlavným podujatiam, ktoré zorganizovala Ústredná knižnica SAV pri príležitosti Týždňa slovenských knižníc (24. 03. – 28. 03. 2003), patrili stretnutia s knihovníkmi KIS SAV, tradične nazývané stretnutiami pri „okrúhlym stole“. V snahe dosiahnuť čo najbezprostrednejší kontakt s knihovníkmi siete sa rozhodla ÚK SAV, organizovať ich opäť v tomto roku podľa jednotlivých oddelení vied SAV.

V Bratislave sa okrúhle stoly uskutočnili v dňoch 25. 03. – 27. 03. 2003 v Rakúskej knižnici na Konventnej ul. 15, v Košiciach dňa 10. 04. 2003 v Ústave experimentálnej fyziky SAV.

Na bratislavské stretnutie „nastúpili“ reprezentanti jednotlivých odborných oddelení ÚK SAV, ako sa vraví, v plnom počte, prichystaní odpovedať na každú otázku zo strany kolegyň a kolegov so siete. Do programu zaradila ÚK SAV body, prezentujúce široké spektrum problémov, o ktorých predpokladala, že svojou vážnosťou a nájstojčivosťou riešenia zaujmú kolegyne a kolegov z organizácií SAV.

Program ponúkal bohatú diskusiu od vážnych legislatívnych noriem knihovníckych, ekonomických i štatistických, cez problémy v oblasti doplňovania a spracovania fondov, sprístupňovania elektronických informačných zdrojov a MVS, až po „boľavý“ problém evidencie publikačnej činnosti v informačnom systéme Advanced Rapid Library, vrátane školení potrebných na jeho osvojenie.

Účasť kolegov zo siete na stretnutiach však nenasvedčoval, že by ich práve tento program zaujal.

Na bratislavských stretnutiach sa z I. oddelenia vied na stretnutí zúčastnilo len 9 knihovníkov zo šiestich organizácií SAV; z II. oddelenia vied prišlo rokovať za okrúhlym stolom 8 knihovníčok z ôsmich organizácií SAV, pričom jedna kolegyňa pricestovala z Nitry; Najlepšiu účasť malo III. oddelenie vied SAV, z ktorého prišli na stretnutie pri okrúhlym stole 15 knihovníčok a knihovníkov zo 14 organizácií (aj v tomto oddelení pricestovala jedna kolegyňa z Nitry). Uvedené čísla výrazne vylepšilo rokovanie v Košiciach, kde na stretnutie prišlo 8 knihovníčok zo šiestich organizácií SAV, vrátane Astronomického ústavu zo Starej Lesnej. Percentá hovoria o stretnutiach toto: z 58 knižníc KIS SAV sa rokovania

zúčastnilo 60 %. Z celkového počtu knihovníkov KIS SAV (103 knihovníkov) využilo možnosť podeliť sa o problémy a prediskutovať si ich s kolegynami z ÚK SAV len 38 %.

K jednotlivým bodom programu sa z rokovaní prijali tieto závery:

- Nepoužívať termín základné informačné stredisko ako označenie pre knižnicu organizácie SAV.
- Pri nákupe informačných zdrojov sa riadiť podľa smernice jednotlivých organizácií SAV o verejnom obstarávaní, v rámci ktorých knižnica pôsobí, pričom za produkt obstarávania sa považuje jeden titul knižničného dokumentu.
- V rámci plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona o štátnej štatistike dbať na riadne vyplnenie štatistického výkazu o činnosti knižnice, ktorý v budúcom roku úplne nahradí doteraz používaný dotazník.
- Riaditeľka ÚK SAV osloví riaditeľky THS SAV, aby účtovanie a revízia knižničných dokumentov realizovali v súlade so zákonnými úpravami. Informáciu o platnej legislatíve a metodický pokyn rozošle e-mailom aj do KIS SAV.
- Nakoľko sa stáva, že nie všetky organizácie SAV zasielajú povinné výťažky svojich vydaní do ÚK SAV a knižnica takto nie je schopná plniť jednu z úloh vyplývajúcich jej zo zriaďovacej listiny, predloží vedenie ÚK SAV opätovne tento problém na riešenie Predsedníctva SAV.
- V súvislosti s budovaním a aktualizáciou súborného katalógu knižníc SR – periodiká bude vedenie knižnice hľadať v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave obojstranne prijateľné riešenie aj pre knižnice KIS SAV.
- Ako náhradu za službu „document delivery“ JASON, ktorá v súčasnosti poskytuje služby pre Slovensko len v obmedzenom rozsahu, vynasnaží sa ÚK SAV nájsť inú službu s adekvátnym rozsahom servisu.
- Analýza stavu realizácie evidencie publikačnej činnosti v SAV v IS ARL predloží vedenie ÚK SAV na zasadnutie Predsedníctva SAV, aby túto evidenciu uložil jednotlivým organizáciám SAV ako povinnosť.
- Od mája 2003 začne ÚK SAV opätovne organizovať školenia pre zamestnancov KIS SAV na prácu v module EPCA ARL a katalóg ARL; podľa potreby aj na používanie elektronických informačných zdrojov.

- Pri budovaní databázy používateľov vylúčiť používanie rodného čísla a dodržiavať platný zákon o ochrane osobných údajov.
- V súvislosti s komunikáciou informácií v KIS SAV, vytvorí ÚK SAV diskusnú skupinu „kniznice@savba.sk“
- Všetky dôležité informácie vystaví ÚK SAV na svojej domovskej stránke.

Stretnutia knihovníkov KIS SAV pri okrúhlych stoloch patria už k takmer tradičným podujatiam Ústrednej knižnice SAV. Tohtoročné stretnutie sa oproti iným vyznačovalo veľmi nízkou účasťou knihovníčok z organizácií SAV pôsobiacich na Patrónke a na Kramároch. Nízka účasť knihovníkov zo siete naznačuje, že im zrejme nechýba bezprostredný kontakt s kolegami z iných knižníc. Prax však svedčí o niečom inom a ÚK SAV bude v podobných podujatiach pokračovať.

Dôležité však je, aby sledovali aspoň všetky metodické usmernenia, ktoré sú na stránkach Informačného bulletinu ÚK SAV a na jej domovskej stránke. V opačnom prípade sa môže stať, že im uniknú mnohé základné informácie, ktoré dnešná legislatíva a prax prináša aj pre knižnice SAV.

Marcela Horváthová

METODICKÉ USMERNENIE PRE KIS SAV

V súlade so závermi okrúhlych stolov 2003 sme pripravili pre potreby knižnično-informačných pracovníkov KIS SAV nasledovný prehľad základných dokumentov a užitočných www stránok:

Právne predpisy

Zákon č. 183/ 2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona SNR č. 27/ 1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení zákona č. 416/2001 Z. z.

Úplné znenie zákona nájdete na www.culture.gov.sk, časť legislatíva/knižničný systém.

Vykonávacie predpisy k zákonu sa pripravujú.

V súvislosti so zákonom č. 313/2002 Z. z. o verejnej službe upozorníme na **Obsahy pracovných činností vo funkcii knihovník**, ktoré nájdete na uvedenej stránke, časť knižničný systém – pracovné činnosti vo verejnej službe.

Zákon č. 32/2001 Z. z. Autorský zákon, ktorým sa vyhlasuje úplné znenie zákona č. 212/ 1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných zákonom č. 182/ 2000 Z. z.

Úplné znenie zákona nájdete na www.culture.gov.sk, časť legislatíva.

V súvislosti s týmto zákonom upozorňujeme na činnosť **národných agentúr ISBN a ISSN**. Charakteristika a kontakty sú na tej istej webovej adrese, časť dokumenty.

Zákon č. 383/ 1997 Z. z. a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov

Úplné znenie zákona nájdete na www.culture.gov.sk, časť legislatíva.

V súvislosti s týmto zákonom upozorňujeme na dôležitú informáciu o **Autorských odmenách za poskytovanie reprografických služieb v knižniciach**, ktorú nájdete na www.snk.sk, časť knižničný systém.

Východiskové dokumenty rozvoja slovenského knihovníctva

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006 (schválená vládou SR 11. 4. 2001)

Úplné znenie nájdete na www.culture.gov.sk, časť dokumenty alebo v časopise Knižnica na www.snk.sk.

Program elektronizácie knižníc v Slovenskej republike (schválená vládou SR 10. 7. 2002)

Úplné znenie nájdete na www.culture.gov.sk, časť dokumenty alebo v časopise Knižnice na www.snk.sk.

Úrady, webové stránky ktorých môžete potrebovať

Úrad pre verejné obstarávanie

V súvislosti s verejným obstarávaním možno využiť informácie na www.uvo.gov.sk

Úrad na ochranu osobných údajov

V súvislosti s registráciou a evidenciou informačných systémov možno využiť vzory formulárov na www.pdp.gov.sk

V decembri 2002 sme poslali upozornenie knižniciam o zmene požadovaných údajov od čitateľov na prihláškach. Pre úplnosť prikladáme ešte raz návrh prihlášky s vyhlásením, ktorú pripravila Slovenská národná knižnica:

Prihláška za čitateľa knižnice

Registračné číslo čitateľa:

Meno a priezvisko:

Titul:

Rodné priezvisko:

Dátuma miesto narodenia:

Číslo občianskeho preukazu:

Adresa prechodného bydliska:

Zamestnanie:

Škola:

Vyhlásenie čitateľa

Vyhlasujem, že som obdržal Knižničný poriadok .... knižnice.... a zaväzujem sa, že budem presne dodržiavať všetky jeho ustanovenia. Súčasne udeľujem súhlas s použitím svojich osobných údajov pre potreby knižnice v zmysle Zákona č. 428/ 2002 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Dátum prihlášky:

Podpis čitateľa:

L. Č.

NOVÉ TRENDY V POSKYTOVANÍ ELEKTRONICKÝCH INFORMAČNÝCH SLUŽIEB

V Týždni slovenských knižníc zorganizovala Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici odborný seminár zameraný na elektronické zdroje. Dňa 26. marca sa tam konal už tretí ročník odborného seminára pod názvom **Nové trendy v poskytovaní elektronických informačných služieb v knižniciach**.

Úvod patrilo doc. PhDr. Dušanovi Katuščákovi, PhD., ktorý vo svojom príspevku priblížil účastníkom seminára proces informatizácie knižníc na Slovensku. V jeho prednáške zazneli veľmi dôležité informácie, preto považujem za potrebné venovať im viac priestoru, ako ďalším príspevkom. Generálny riaditeľ Slovenskej národnej knižnice sa vo svojej prezentácii zameril na hlavné úlohy a ciele informatizácie knižníc v Slovenskej republike:

- vytvoriť otvorený informačný systém knižníc SR s medzinárodnými väzbami,
- vybudovať knižnično-informačné služby na báze moderných počítačových a telekomunikačných prostriedkov,
- umožniť sprístupnenie vlastných i vonkajších zdrojov,
- dosiahnuť širokú spoluprácu knižníc na všetkých úrovniach.

K dosiahnutiu týchto cieľov bude treba vypracovať lokálne projekty elektronizácie jednotlivých knižníc, zabezpečiť ich hardvérové vybavenie a vybudovanie lokálnych sietí ako predpokladu zapojenia sa do globálneho procesu elektronizácie (lokálne riešenia so zreteľom na celok). Strategickou úlohou číslo jeden v súčasnosti je realizácia koncepcie jednotného knižničného softvéru pre vybrané knižnice v SR (KIS3G). Ešte v tomto roku sa uskutoční tender, ktorého cieľom je vybrať pre knižnice Knižničného systému Slovenskej republiky jeden spoločný knižnično-informačný systém tretej generácie (softvér) a vytvárať ekonomické a prevádzkové predpoklady jeho prevádzky so zreteľom na podmienky a požiadavky jednotlivých knižníc. Výsledkom Projektu KIS3G bude jeden centrálny, rutinne využívaný integrovaný knižnično-informačný systém novej generácie. Realizácia projektu KIS3G bude mať nasledujúce etapy:

- založenie konzorcia KIS3G (apríl-máj 2003),
- príprava kritérií výberu softvéru pre medzinárodné verejné obstarávanie (apríl 2003),
- realizácia verejného obstarávania (apríl-október 2003),
- testovanie vybraných 2-3 softvérov a konečné rozhodnutie (október – november 2003),
- obstaranie servera (január – apríl 2004),
- inštalácia, školenia, konverzie a i.

Na záver pripomeniem ďalšie dva nevyhnutné konkrétne kroky v procese elektronizácie knižníc SR, ktoré vyzdvihol doc. Katuščák vo svojom príspevku:

- zriadenie konzorcia na vývoj a realizáciu projektu digitalizácie kultúrneho dedičstva (projekt VIKS),
- zriadenie konzorcia na koordinované získavanie a využívanie externých informačných zdrojov.

Doc. PhDr. Soňa Makulová, PhD. z Filozofickej fakulty UK vo svojej prezentácii demonštrovala nové možnosti a trendy pri získavaní informácií z internetu. Uvediem len niekoľko pozoruhodných okruhov z danej problematiky, ktorým sa vo svojom príspevku venovala:

- kategorizácia vyhľadávacích nástrojov internetu a ich porovnanie,
- virtuálne knižnice ako špeciálny typ adresára,
- aké typy informácií hľadajú používatelia na internete,
- generácie vyhľadávania informácií na internete.

Pracovníčky z Národnej knihovny Praha predviedli Jednotnú informačnú bránu (JIB) a jej fungovanie v praxi, tiež informovali o zapojení Národnej knihovny Praha do projektu EZB – Elektronische Zeitschriftenbibliothek.

JIB – Jednotná informačná brána je adekvátnou odpoveďou českých knihovníkov na meniacu sa povahu informačných zdrojov a potrieb používateľov. Jej cieľom je integrácia heterogénnych informačných zdrojov a ich kvalitatívne nového sprístupnenia. Mapuje informačné zdroje dostupné v českých knižniciach a kooperuje pri ich budovaní a zdieľaní. Zúčastňuje sa na cielenom budovaní tematických brán a ponúka jednotné, veľmi priateľské užívateľské prostredie, ako predviedla Mgr. Karolína Košťálová pri praktických ukázkach práce s databázou (www.jib.cz).

EZB – Elektronische Zeitschriftenbibliothek – nástroj pre sprístupnenie plnotextových odborných elektronických časopisov z jedného rozhrania, predstavila Mgr. Petra Pěnkavová ako projekt Univerzitetnej knižnice v nemeckom Regensburgu. Projekt vznikol v roku 1997 a zo začiatku bol určený predovšetkým pre univerzitné a odborné knižnice z nemecky hovoriacich krajín. V súčasnej dobe je do spolupráce zapojených viac ako 200 knižníc z Nemecka, Čiech a Slovinska.

Tematicky na pražské kolegyne naviazala PhDr. Dagmar Kleinová z Univerzitetnej knižnice Bratislava. Na seminári prezentovala digitálnu elektronickú knižnicu BBB: Bielefeld + Brno + Bratislava. Súčasný trend – budovanie portálov (brán) je veľmi výhodný pre používateľa. Výhody spočívajú najmä v integrácii informácií a služieb na jednom mieste, v zabezpečení používateľského komfortu pri práci so všetkými sprístupnenými prameňmi a službami. PhDr. Kleinová prezentovala praktické ukážky práce v elektronickej knižnici BBB (www.caslin.sk). Nemôžem si odpustiť poznámku, že úroveň JIB táto digitálna elektronická knižnica nedosahuje.

Hostiteľská knižnica v zastúpení PhDr. Olgy Laukovej a Mgr. Márie Melekovej predstavila Štátnu vedeckú knižnicu v Banskej Bystrici od jej založenia až po súčasnosť s dôrazom na informácie o využívaní a poskytovaní elektronických a informačných služieb.

Počas prestávky sme sa zúčastnili prehliadky novej študovne tretieho tisícročia, vybudovanej v zrekonštruovaných priestoroch podkrovia knižnice. Úžasné skĺbenie pôvodných priestorov s moderným zariadením a výpočtovou technikou vytvára veľmi príjemný používateľský komfort a zároveň pre návštevníkov nezabudnuteľný dojem.

Eva Králiková

TÝŽDEŇ SLOVENSKÝCH KNIŽNÍC V ÚK SAV

V dňoch 24.–28. marca t. r. sa na Slovensku uskutočnil 4. ročník podujatia **Týždeň slovenských knižníc**, ktorý vyhlásila Slovenská asociácia knižníc. Jeho mottom bolo **Knižnice pre všetkých**. Ústredná knižnica SAV prispela k celoslovenským aktivitám nasledovnými podujatiami:

- zorganizovala tri pracovné stretnutia pri okrúhlym stole pre knižnično-informačných pracovníkov SAV z troch oddelení vied,
- pripravila dni otvorených dverí v Rakúskej knižnici. Účasť: dve triedy s vyučovacím jazykom nemeckým,
- sprístupnila najnovšie prírastky do fondu knižnice (550 kn. j.) pre širokú verejnosť. Účasť: 83 návštevníkov, ktorí si podali 70 žiadaniek na 65 titulov,
- zrušila všetky poplatky pre čitateľov v celovej sume 8 055 Sk. 51 čitateľov vrátilo 106 kníh.

L. Č.

O z n a m

Ústredná knižnica SAV s lútosťou oznamuje, že dňa 7. októbra 2002 náhle zomrel jej pracovník Pavel Strnátka, ktorý pracoval v knižnici dlhých 37 rokov (posledne v Rakúskej knižnici).

Za kolektív ÚK SAV i bývalých spolupracovníkov sa rozlúčila so zosnulým PhDr. Marcela Horváthová dňa 10. októbra 2002 v Dome smútku na Myjave.

Vedenie ÚK SAV

Názov: **INFORMAČNÝ BULLETIN ÚK SAV č. 1 / 2003**

Výkonný redaktor: PhDr. Ľudmila Čelková

Zodpovedný redaktor: Mgr. Andrea Doktorová

Vydavateľ: ÚK SAV, Klemensova 19, 814 67 Bratislava

Tlač: VEDA, vydavateľstvo SAV